

Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto metropolilakia valmistelewan työryhmän raportista

Valtiovarainministeriö asetti 4.10.2013 hallituksen rakennepoliittisen ohjelman linjausten mukaisesti työryhmän valmistelemaan metropolihallintoa koskevaa lainsäädäntöä. Työryhmän tehtävänä on muun muassa valmistella ehdotus metropolihallinnon hallintomalliksi, rahoituksen sekä päätöksenteon järjestämiseksi ja metropolihallinnon alueelliseksi toimivallaksi. Työryhmä valmistelee myös mm. ehdotukset niistä tehtävistä, joita metropolihallinto hoitaisi. Työryhmän tulee antaa loppuraportti hallituksen esityksen muodossa 15.9.2014 mennessä.

Työryhmän väliraportti julkaistiin 1.4.2014. Väliraportti sisältää työryhmän kartoittavat mahdollisuudet sekä työryhmän alustavat ehdotukset metropolihallinnon perustamiseksi. Väliraportissa esitetään kaksi vaihtoehtoista toteutustapaa metropolihallinnon perustamiseksi.

1. Vähimmäistehtävät-malli

- Metropolihallinto hoitaisi tehtäviä, joilla sille asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vähintään edellyttää. Tehtävät olisivat pääosin strategisia ja vain osittain operatiivisia.
- Hallintomalliksi soveltuisi pakkokuntayhtymä, jossa olisi vaaleilla valittu valtuusto.
- Rahoitusmallina olisivat kunnille osoitettavat maksuosuudet.
- Aluerajaus voisi olla laajempi, väliraportissa on esitetty 16 kunnan kuulumista metropolihallintoon.
- Vaali toteutettaisiin mahdollisesti siten, että metropolialue olisi yhtenä vaalipiirinä, mutta alueellisen edustavuuden korostuessa muut mallit ovat mahdollisia.

2. Laaja malli

- Metropolihallinto hoitaisi laajasti sen toimialaan kuuluvia tehtäviä. Tehtäväkoko-naisuus olisi mahdollisimman kattava, monipuolinen sekä toiminnallisesti eheä. Tavoitteena olisi myös, että eri tehtäväalueet tukisivat toisiaan mahdollisimman tehokkaasti. Tehtävät olisivat sekä strategisia että operatiivisia.
- Tarkoituksenmukainen hallintomalli olisi perustuslain 121 §:n 4 momentin mukainen kuntaa suuremmalla hallintoalueella toteutettu itsehallintojärjestelmä.
- Itsenäinen rahoitusmalli. Työryhmä esittää säädettäväksi verotusoikeutta metropolihallinnolle (tulovero).
- Aluerajaus olisi suppeampi, väliraportissa on esitetty 10 kunnan kuulumista metropolihallintoon (nk. ydinalue).

- Metropolialue olisi yhtenä vaalipiirinä

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa väliraportista sekä lausumaan erityisesti lausuntopyynnössä esitetyistä kysymyksistä.

Liikenne- ja viestintäministeriö lausuu asiasta seuraavaa.

Ministeriö on ollut mukana väliraportin valmistelussa ja esittänyt siinä yhteydessä näkökantojaan, jotka ovat tulleet riittävästi huomioiduksi väliraportissa. Tässä mielessä LVM pitää raporttia hyvänä pohjana tehtäville valinnoille metropolihallinnon tehtävistä, alueellisesta laajuudesta, rahoituksesta sekä hallinnon ja päätöksenteon järjestämisestä.

Valintojen jälkeen työryhmän tehtävänä on antaa loppuraportti hallituksen esityksen muodossa 15.9.2014 mennessä. Tätä aikataulua LVM pitää epärealistisena. Jotta eri osapuolilta tulleissa lausunnoissa esitetyt näkökohdat voitaisiin käsitellä asianmukaisesti ja tarpeelliset vaikutusarviot kunnolla tehdä ja tuottaa näin perusteltu ja harkittu esitys metropolihallinnon lainsäädännöksi, tulisi työryhmän määräaika siirtää vuoden 2014 loppuun. Aikataulun lykkäämistä perustelee myös meneillään olevat kuntajakoselvitykset, jotka osaltaan saattavat vaikuttaa metropolihallinnon tarpeeseen.

Esitetyt kysymykset:

- 1 a. vastaavatko työryhmän esittämät vähimmäistehtävät-malli ja laaja malli metropolialueen erityisiin haasteisiin myös pidemmällä aikavälillä sekä kuntien ja alueen kokonaisedun näkökulmasta*
- 1 b. kumpaa vaihtoehtoista malleista lausunnonantaja pitää tarkoituksenmukaisempaan toteutustapana metropolihallinnon perustamiseksi*
- 1 c. mikäli kumpakaan työryhmän esittämästä malleista ei pidetä tarkoituksenmukaisena, pyydetään lausunnonantajaa esittämään vaihtoehtoinen toteutustapa hallituksen linjauksen esittämän metropolihallinnon perustamiseksi*

LVM:n käsityksen mukaan vähintään maankäytön, asumisen ja liikenteen strategiset tehtävät ja niiden päätöksenteko tulisi osoittaa metropolihallinnolle. Metropolikaava ja sen sisältämä liikennejärjestelmäsuunnitelma ovat keskeisiä tehtäviä. Myös metropolialueen liikennejärjestelmän strategisesti erittäin olennaisena osana oleva joukkoliikenteen suunnittelu ja toteutus on tärkeää ja perusteltua olla mukana joka tapauksessa.

Vähimmäistehtävät-mallin ongelmaksi saattaa muodostua muun kuin joukkoliikenteen osalta riittämätön voima toteuttaa metropolikaavan suunnitelmat. Näyttää kuitenkin ilmeiseltä, että kovin laajaa toimivaltaa operatiiviseen suuntaan uudelle hallinnolle ei voida suoraan antaa. Eräänä vaihtoehtona voisi tästä syystä lähteä liikkeelle vähimmäistehtävistä ja lisätä niitä asteittain laajan mallin suuntaan.

LVM kannattaa metropolihallinnon rakentamista ainakin alkuvaiheessaan vähimmäistehtävät mallin pohjalle. Jatkossa tulisi kuitenkin varautua laajentamaan metropolihallinnon toimivaltaa suunnitelmien toteuttamisen varmentamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi.

Lausunnonantajia pyydetään arvioimaan väliraportissa esitettyjä, molempia malleja koskevia ehdotuksia (vähimmäistehtävät-malli ja laaja malli) erityisesti seuraavien asioiden osalta:

2 a. Esitetyt metropolihallinnon tehtävät

2 b. Esitetyt metropolihallinnon hallinnon ja päätöksenteon järjestämisen vaihtoehdot (nk. pakkokuntayhtymä, itsehallintojärjestelmä sekä toimitelimet ja muu hallinnon organisointi)

2 c. Esitetyt vaihtoehdot vaalien järjestämiseksi ja asukkaiden osallistumisen turvaaminen

2 d. Esitetyt vaihtoehdot aluerajaukseksi

2 e. Esitetyt vaihtoehdot rahoituksen järjestämiseksi

2 f. Esitettyjen vaihtoehtojen mallien kuntakohtaiset ja alueelliset vaikutukset

Yksityiskohtaisemmin ehdotuksia arvioitaessa LVM haluaa nostaa esille muutaman asian:

- Joukkoliikenteen hoidon yhteinen seudullinen järjestäminen on liikennejärjestelmän toimivuuden, asukkaiden arjen toimintakyvyn, kestävän kehityksen ja työvoiman saatavuuden kannalta erittäin tärkeää. Siksi tämä tehtävä, huolimatta siitä, että se on suurelta osaltaan operatiivista, tulisi olla metropolihallinnon toimivallassa. Nykyisen HSL:n tehtävien lisäksi liityntäpysäköinnin järjestäminen olisi hyvä määritellä metropolihallinnon tehtäväksi myös vähimmäistehtävät-mallissa.
- Maankäytön ja liikennejärjestelmän seudullisen suunnittelun yhteensovitus on metropolihallinnon tärkeimpiä tehtäviä. Metropolikaava ja sen toteuttamisosa on siten välttämätön osa hallinnon tehtäviä.
- Metropolihallinnon, kuntien ja valtion välille tehtävä metropolisopimus on suunnitelmien toteuttamisen kannalta välttämätön etenkin vähimmäistehtävät mallissa. Myös laajassa mallissa metropolihallinnon ja valtion välille tarvitaan sopimusta esimerkiksi valtakunnallisten väylien kehittämisen osalta.
- Aluerajauksen osalta LVM esittää harkittavaksi myös vähimmäistehtävät mallissa suppeampaa aluerajausta etenkin, jos tehtäviä on aikomus kehittää laajan mallin suuntaan.

Harri Pursiainen
Kansliapäällikkö

Petri Jalasto
Liikenneneuvos